

A KORONAVÍRUS JÁRVÁNNYAL KAPCSOLATOS JOGSÉRTÉSEK

- A 40/2020. (III. 11.) kormányrendelet 2020. március 11-től Magyarországon veszélyhelyzetet hirdetett ki az új típusú korona vírus okozta járványhelyzet miatt.
- 2020. május elején már több mint 300, a járvánnyal összefüggő büntetőeljárás indult.
- Ugyanekkor több ezer esetben került sor rendőrségi intézkedésre valamely járványügyi rendelkezés megsértése miatt.
- A köznyugalom olyan kiegyensúlyozott társadalmi légkör, zavartalan állapot, amelyben az intézmények működése biztosított.
- A közveszély olyan állapot, amelyben személyek élete vagy testi épsége, illetve vagyontárgyak veszélybe kerülhetnek, megsemmisülhetnek. Büntetőjogi kategória, színhelye térben és időben behatárolt.
- Különleges jogrendben az alapvető jogok gyakorlása – törvényben rögzített kivételekkel – felfüggeszthető, vagy meghatározott mértékben korlátozható (Magyarország Alaptörvénye, 54. cikk).

Az Infojegyzet célja, hogy bemutassa az új koronavírus okozta járványhelyzettel összefüggő leggyakoribb jogsértéseket, különösen a két köznyugalom elleni bűncselekményt: a rémhírterjesztést és a közveszéllyel fenyegetést.

Járványügyi veszélyhelyzet

A 2020 elején Magyarországra is begyűrűző új koronavírus-járvány (továbbiakban: járvány) az egész társadalom életében jelentős változásokat hozott. A Kormány a [40/2020. \(III. 11.\) Korm. rendeletben](#) az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére **veszélyhelyzetet hirdetett ki**. Március 31-én hatályba lépett a [2020. évi XII. törvény a koronavírus elleni védekezésről](#) (ún. felhatalmazási törvény), amely a rendeletben meghatározott veszélyhelyzettel összefüggő sajátos szabályokat állapította meg. Januárban a [1012/2020. \(I. 31.\) Korm. határozat](#) rendelte el a "Koronavírus-járvány Elleni Védekezésért Felelős Operatív Törzs" felállítását.

A jogalkotó és a rendvédelmi szervek célja az élet- és vagyonbiztonság védelme a veszélyhelyzet idején és a járvány elleni védekezés körülményeinek biztosítása. Ezen időszak alatt **természetszerűleg jelentek meg a jogkövető állampolgárok előtt korábban szinte ismeretlen jogsértési formák és növekedett meg bizonyos bűncselekmény-típusok száma**. Az aktuális adatokról az Operatív Törzs napi szintű sajtótájékoztatóin tájékoztatják a közvéleményt.

A tájékoztatók adatai alapján a **leggyakoribb bűncselekmények** a járvánnyal összefüggésben:

- a rémhírterjesztés (Btk. 337. §),
- a közveszéllyel fenyegetés (Btk. 338. §),
- a csalás (Btk. 373. §),
- a járványügyi szabályszegés (Btk. 361. §).

A három **leggyakoribb szabálysértés** a járvánnyal összefüggésben:

- a kijárási korlátozások szabályainak megszegése,
- a hatósági karantén szabályainak megszegése,
- az üzletek korlátozott nyitva tartásával kapcsolatos szabályok megszegése.

Utóbbiakat főszabályként a szabálysértési törvény ([2012. évi II. törvény](#)) szankcionálja, emellett az egyes rendeletek is tartalmaznak szankciókat.

A JOGSÉRTÉSEK FORMÁI ÉS MÉRTÉKE

A járvánnyal összefüggő bűncselekmények száma folyamatosan emelkedik, **2020. május 7-én 331 ilyen jellegű büntetőeljárás volt folyamatban**, ebből 83 rémhírterjesztés, 27 közveszéllyel fenyegetés, 104 csalás, valamint 20 járványügyi szabályszegés miatt. A rendőrségi beszámolók szerint a **rémhírterjesztés** tényállásának gyanúja olyan esetekben merült fel, ahol pl. idős emberek szándékos megöléséről, nagy tömegű ellátatlan fertőzöttekről, a járvány terjedéséről állítottak valótlanságokat. A **közveszéllyel fenyegetés** esetén pl. nem létező gócpontokról, a főváros lezárásáról jelentek meg valótlanságok. A **csalás** tényállását elkövető bűnözői körök a jelen helyzetben még könnyebben megvezethetőkből szeretnének anyagi hasznot húzni. **Járványügyi szabályszegés** esetén az elrendelt járványügyi elkülönítés, megfigyelés, zárlat vagy ellenőrzés szabályainak megszegése történik meg.

A kapcsolattartást és a távoltartást szabályozó kormányrendeletek alapján május 10-én 10 356 **hatósági karantén-intézkedés** van érvényben, amelyet a rendőrség március 12-e óta ellenőriz, azóta másfél ezer szabályszegővel szemben kellett fellépniük. A **kijárási korlátozások** szabályait megszegőket március 28. óta ellenőrzik a 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet alapján. Azóta 48 218 intézkedésre volt szükség.

A RÉMHÍRTERJESZTÉS

A **Btk. XXXII. fejezetébe** sorolt, "Köznyugalom elleni bűncselekmények" közül a rémhírterjesztés a leggyakoribb bűncselekménytípus a jelenlegi járványhelyzetben.

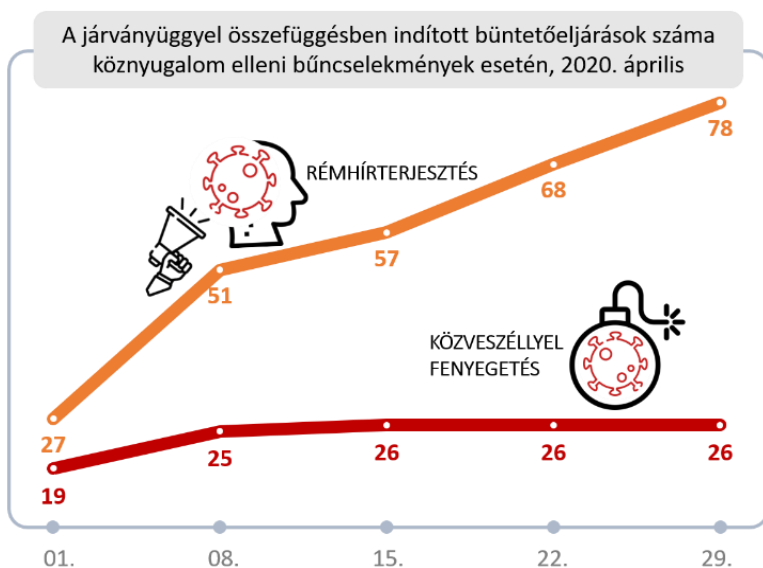
A **2020. évi XII. törvény március 31-től** módosította és egy minősített esettel kiegészítette a korábban is létező 337. § szakaszbeli tényállást. Az első bekezdésbe bekerült „közveszéllyel összefüggésben” szóösszetétellel **szűkült az elkövetési magatartások köre; az új második bekezdés pedig különleges jogrend idejére a büntetési tétel növelésével szigorítja az alaptényállási szankciót.**

A jelenleg hatályos törvényszöveg:

337. § (1) *Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt a közveszéllyel összefüggésben olyan valótlan tény vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) *Aki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tény vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

1. ábra: Köznyugalom elleni bűncselekmények

A Btk. értelmező rendelkezései szerint (459. § (1) 22.) nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell. A járványhelyzetben ez leginkább az internetes felületeken és a sajtóban való elkövetést jelenti.

A **felhatalmazási törvény még egy Btk. módosítást hajtott végre** azzal, hogy beemelte a "járványügyi védekezés akadályozása" (322/A. §) tényállást a közbiztonság elleni bűncselekmények közé.

Forrás: [Infoszolg/MTI](https://www.infoszolg.hu), [koronavirus.gov.hu](https://www.koronavirus.gov.hu)

Vélemények, kritikák

A rémhírterjesztési tényállás kiterjesztését a törvényjavaslat benyújtása óta **élénk szakmai és társadalmi vita kíséri**, amelynek az is oka, hogy a korábbi években alig felbukkanó bűncselekménytípussal kapcsolatban indított büntetőeljárások száma a járványhelyzet idején hétről hétre emelkedik (ld. 1. ábra).

[A Magyar Helsinki Bizottság állásfoglalása](#) szerint a mindenki számára új helyzetben az állampolgárok nem tudhatják pontosan, mi az a törvényben körülírt körülmény, amelyet az esetleges jogsértő magatartásukkal sértenének. A járványhelyzetben történő rémhírterjesztéssel szembeni fellépésre korábban is megfelelő büntetőjogi eszköz állt rendelkezésre. Ugyanakkor a szervezet elfogadhatónak tartja a különleges jogrend alatti súlyosabb büntetést.

A kritikákban gyakran felmerül, hogy a módosítás nem felel meg a normavilágosság követelményeinek, nehezen értelmezhető pl. a közveszély színhelye, hogy vajon az internetes felület annak minősül-e ([Bencze-Ficsor 2020](#), [Ambrus 2020](#), [Koltay 2020](#)). Nehezen behatárolható az eredményes védekezés és a nyugtalanságkeltés fogalma is.

A jelen szabályozás következményeként felmerülhet egyfajta „chilling effect” (dermesztő hatás) a szólás- és sajtószabadság tekintetében, és a szakmai szervezetek véleménynyilvánítása esetén ([Bencze-Ficsor 2020](#), [TASZ 2020](#)). [Az Eötvös Károly Intézet kutatói szerint](#) az új alapeset bevezetése "önmagában is alkalmas a koronavírusról tudósító újságírók, az állam működését járványhelyzet, különleges jogrend idején monitorozó civil szervezetek munkájának megnehezítésére, megfélemlítésére. Legalább ekkora baj, hogy az új szabályozás a jogkövető, közösségi oldalakon aktív állampolgár szólásszabadságára is fenyegetést jelent."

Félő továbbá, hogy a bírák a rémhírterjesztés cselekményét nem fogják tudni egységesen megítélni, felmerülhet az önkényes jogértelmezés és jogalkalmazás lehetősége ([Ambrus 2020](#), [Bencze-Ficsor 2020](#), [Tóth 2020](#)).

A KÖZVESZÉLLEL FENYEGETÉS

A Btk. 338. § szerint:

(1) *Aki a köznyugalom megzavarására alkalmas olyan valótlan tényről állít, híresztel, vagy azt a látszatot kelti, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*

(2) *A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a közveszéllyel fenyegetés a köznyugalmat súlyosan megzavarta.*

Ennek a bűncselekménynek a leggyakoribb elkövetési magatartása a robbantással való fenyegetőzés, amit a köznyelv bombariadóként ismer. A jelenlegi járványhelyzetben a fertőzöttek extrém számával vagy feltételezett betegség-gócokkal kapcsolatos álhírek terjesztése, vagy a mentők, orvosok életveszélyes megfenyegetése fordult elő.

A rémhírterjesztéssel ellentétben itt csak **az eleve valótlan, a köznyugalom megzavarására alkalmas tényállítással követhető el a bűncselekmény**, tehát a valós tartalmú állítás akkor sem büntetendő, ha a köznyugalmat mégis megzavarja. A valótlan tényállítás, híresztelés a közveszély tekintetében azt jelenti, hogy annak semmilyen valóságos alapja nincs, teljes mértékben koholmány, kitaláció (Belovics et al. 2019).

JOGTÖRTÉNETI VISSZATEKINTÉS

Az [1878. évi V. törvénycikk](#) a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről (ún. **Csemegi-kódex**) és az [1879. évi XL. törvénycikk](#) a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról (**kihágási törvény**) egyaránt tartalmazott a járványügyi helyzettel kapcsolatos büntetőjogi rendelkezéseket. A Csemegi-kódex 316. §-a büntetni rendeli a ragályos betegség idején a zár-, vagy egyéb felügyeleti szabályokat megszegőket. A 446. § külön foglalkozik a marhavész idejére elrendelt zárlat megsértésével.

Az 1879-es kihágási törvény 40. §-a a korszaknak megfelelő vész hírterjesztési módot tükrözi: *"A ki a harangok félrevertése vagy másnemű vészjelzés által, tudva, hogy erre ok nem forog fenn, a lakosok nyugalmát megzavarja; vagy a ki a hatóságot valótlan vész hír vagy zavargás bejelentése által szándékosan félrevezeti: nyolcz napig terjedhető elzárással büntetendő."*

Emellett a törvény számos rendelkezést tartalmaz a ragályos betegségek idején elrendelt szabályok megsértésének esetére.

A 20. század első felében született polgári és katonai büntető törvénykönyvek általában vétségként kezelték a hadviselést-, a gazdasági helyzetet-, vagy a hitéletet érintő koholt vész hírek létrehozását, vagy a valótlan vész hírek terjesztését, és egy évig terjedő fogházbüntetéssel sújtották.

Az **1961. évi V. törvény** a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről 199. §-a a

járványszabályok (elsősorban a zárlati kötelezettségek és járványügyi ellenőrzés) megszegését egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával büntetette.

Ugyanennek a törvénynek a rémhírterjesztési tényállása (218. §) a köznyugalom megzavarása mellett nevesíti a gazdasági helyzetet károsan érintő valótlan vagy elferdítő tényállítást és alapesetben két évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.

Az évtizedekig hatályban lévő Btk. (1978. évi IV. tv.) utolsó hatályos szövegváltozatában a rémhírterjesztés büntette (270. §) három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő.

A közveszéllyel fenyegetés (270/A. §) vétség volt, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetették. Minősített esetben, amennyiben radioaktív anyaggal fenyegetve követték el, büntetnek számított, a büntetés három évig terjedő szabadságvesztés volt.

Források:

- Tájékoztató oldal a koronavírusról – koronavirus.gov.hu
- Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez. Karsai Krisztina (szerk.) – jogtar.hu
- Belovics Ervin - Molnár Gábor Miklós - Sinku Pál: Büntetőjog II. Különös rész. 7. hatály. kiad. Budapest, HVG Orac, 2019.
- Magyar büntetőjog: Különös rész – Tóth Mihály - Nagy Zoltán (szerk.) – Budapest, Osiris Kiadó, 2014.
- Ambrus István: A koronavírus-járvány és a büntetőjog – [MTA Law Working Papers, 2020. 5.](https://www.mta.hu/infocs/mta-law-working-papers/2020-5)
- Bencze Mátyás - Ficsor Krisztina: A koronavírus kihívásai és a jogtudomány: a rémhírterjesztés tényállásának jogalkalmazási kérdései – [JTI Blog, 2020. április 2.](https://www.jti.blog/2020/04/02/)
- Koltay András: Koronavírus és szólásszabadság vészhelyzet idején – [Index, 2020. március 24.](https://www.index.hu/2020/03/24/)
- Rémhírterjesztés újratöltve – [helsinki.hu, 2020. március 27.](https://www.helsinki.hu/2020/03/27/)
- Még egyszer a koronavírus elleni védekezésről szóló törvénytervezetről – [ekint.org, 2020. március 22.](https://www.ekint.org/2020/03/22/)
- Dermesztő hatással járhat a rémhírterjesztés tényállásának módosítása – [tasz.hu, 2020. március 24.](https://www.tasz.hu/2020/03/24/)
- Tóth Mihály: Közveszély és rémhír – [Élet és Irodalom, 2020. április 17.](https://www.élet-es-irodalom.hu/2020/04/17/)